

LBRIS

We know
books

CARMEN CĂTĂLINA ALEXA

*Chiuind
în fântână*

Prefață
de Pr. Constantin Necula

ANACRONIC

Cuprins

Prefață de Părintele Constantin Necula	5
Partea I	
<i>Toamna încep iarmaroacele și se coc strugurii</i>	9
<i>Camera de dincolo</i>	15
<i>Și înc-o dată, berbec!</i>	19
<i>Treierul</i>	21
<i>Stăneasca</i>	24
<i>Beciul</i>	25
<i>Marusia</i>	26
<i>Nănașa</i>	27
<i>Strachina cu lapte</i>	30
<i>Moș Neculai Șoric</i>	31
<i>Lipitorile</i>	34
<i>Inima</i>	35
<i>Ceasul casei</i>	37
<i>Cămeșuicile de îngeri</i>	39
<i>Săculețul de pânză</i>	46
<i>Bălașele</i>	49
<i>Despre mâncare</i>	51
<i>Chiuind în fântână</i>	52

Partea a II-a	
<i>Numele mele</i>	59
<i>Pojarul</i>	61
<i>Gâsca pe apă</i>	62
<i>Cerul de sub fluturi</i>	65
<i>La șosea</i>	68
<i>Primăvara nici urâții nu trebuie să stea în cuști</i>	70
<i>Locul în care se termină lumea</i>	72
<i>Nici nu știu pe ce lume mă aflu</i>	74
<i>Etamine și împletituri</i>	76
<i>Moartea pe uliță</i>	79
<i>Orele Pământului</i>	83
<i>Pedeapsa</i>	83
<i>Măgăoaia</i>	84
<i>Vânzătorul de ciubuce</i>	87
<i>Fructe în fața porții</i>	89
<i>Moș Gerilă</i>	90
<i>Anul Nou</i>	92
<i>1 iunie</i>	93
<i>Inundațiile</i>	95
<i>Cum am petrecut Paștele în clasa a cincea</i>	96
<i>Umbrela</i>	98
<i>1 martie</i>	99
<i>Gândacul</i>	101
<i>Pâinea de Deleni</i>	103
<i>Cireșe de furat</i>	104
<i>Înjurând ca la ușa raiului</i>	107
<i>Un fel de odă pentru cerul albastru</i>	110
<i>Despre fugari, cu tandrețe</i>	111
<i>Viermii de mătase</i>	116
<i>Primii fulgi</i>	119

<i>Pendulul</i>	123
<i>Atlanticul</i>	124
<i>Iujul cel mare</i>	125
Partea a III-a	
<i>Nume</i>	131
<i>Taci, fată proastă!</i>	132
<i>Cântec despre vaci și boi de la sate</i>	133
<i>Nea Ion și cerul înstelat deasupra lui</i>	135
<i>Mam' Catinca</i>	137
<i>Ninsoarea</i>	141
<i>Luceafărul de seară</i>	142
<i>Lupu și tanti Zamfira</i>	144
<i>Toma</i>	146
<i>Nunți de aur și mai mult decât atât</i>	147
<i>Nu te duci, nu-ți vine</i>	149
<i>Leacuri băbești</i>	150
<i>Nici cu cine să te cerți, nici cu cine să te împaci</i>	152
<i>De Rusalii</i>	153
<i>Foc în sobă</i>	156
<i>Lucica babei</i>	157
<i>Bei cu ortodocșii</i>	160
<i>Fără iușcă</i>	160
<i>Albul târziu</i>	161
<i>Timpul cărărilor înverzite</i>	168
<i>Cititoarea</i>	170
<i>Alt clopot, același văzduh</i>	175
<i>Râsul bătrânelor</i>	178
<i>Clopotarul</i>	181
<i>Satul de sub ierburi</i>	183

Partea I

Toamna încep iarmaroacele și se coc strugurii

Vasilca, bunica mea dinspre mamă, s-a născut într-o casă în care au crescut unsprezece copii. Prima iubire, și nimeni nu a știut vreodată dacă nu cumva a fost și ultima, a fost un flăcău din sat, Neculai, cam de o seamă cu ea, care a și luat-o de nevestă pe la 18 ani. La mai puțin de un an a venit pe lume și un copil, un băiat, care a murit de foarte mic din motive pe care azi nu le mai știe nimeni. Într-o zi, Neculai s-a dus la lemne în pădure și s-a înțepat într-un lemn de salcâm sau un fier, ignorând rana până când durerea a devenit insuportabilă. Când, într-un târziu, s-a hotărât să se ducă la spital, nu i-a mai fost de niciun folos. A murit de tetanos la nici 20 de ani, lăsând-o pe bunica văduvă stingheră în casa părinților lui. Bunica a mai stat ce a mai stat și, deși era iubită de socri, a ales să plece înapoi la casa părinților ei, pentru că acolo unde își începuse fără noroc viața de nevestă nu își mai vedea rostul.

Acasă la părinți nu prea era timp de depresii. Toți plecau la lucrul câmpului și ea rămânea acasă să învârtă oalele cu mâncare pentru treisprezece guri.

Bunicul meu, născut în 1898, rămăsese orfan de tată de copil, iar de mamă, la 14 ani. Avea ceva pământ și o casă în care mai trăiau patru surori mai mari, pentru care a început să muncească pe brânci ca să le vadă la casa lor. Cu banii câștigați, cumpăra în fiecare an câte o bucată de pământ, mai creștea oi și viței pe care îi vindea și iarăși cumpăra pământ pentru zestrea surorilor care, atunci când nu se certau cu el, se certau între ele, așa că a trebuit să se dea peste cap să le mărite pe toate cât mai repede. Doar că,

atunci când s-a gândit că ar fi cazul să-și găsească și el o nevestă, s-a trezit că era deja considerat holtei bătrân, așa că s-a resemnat. Și-a văzut de muncă mai departe, tocat necruțător de gurile suro-riilor care îl voiau, de data asta, și pe el cu nevestă și copii.

Întâmplarea a făcut ca una dintre ele să fie măritată pe lângă casa bunicii mele, pe care începuse deja, urmărind-o zilnic, să o vadă ca pe o potențială cumnată. Fusese ea măritată, dar faptul că era ageră și muncitoare i-a atras simpatia surorii bunicului, care nu a mai stat să piardă vremea. L-a luat cam pe sus pe bunicul într-o zi de vară și s-au dus la străbunicii mei acasă cu un scop cât se poate de precis, să o ceară de nevestă pe bunica cea tânără, de vreo 20 de ani, pentru bunicul cel tomnatic, de vreo 34. Au stat de vorbă, străbunicii au fost, în principiu, de acord, doar că bunica nu era de față. După o îndelungă căutare, au găsit-o prin livada mare din spatele casei, cocoțată într-un agud.

Cică prima impresie a fost reciproc dezastruoasă. Ea era scundă, slabă moartă, murdară pe față și pe mâini de agude și cireșe, cu o basma șuie pe cap, iar rochia de cârpă cenușie îi dădea un aer șleampăt și jalnic. Bunicul cică a fost atât de dezamăgit, încât nu s-a putut abține să spună de față cu toată lumea: „Ce să fac eu cu dihania asta? O s-o îngrop în cel mult un an!” Nici bunica nu a fost mai încântată, trântindu-le pețitorilor de la obraz că ei nu îi trebuie un alt măritiș, mai ales cu un moșneag, lucru care a pus imediat capăt vizitei de care se legaseră atâtea speranțe.

Ceva mai încolo, la insistențele aceleiași surori, străbunicul a făcut o vizită neanunțată în gospodăria bunicului. Impresia se pare că a fost una copleșitoare și, când s-a întors acasă, a chemat-o pe bunica și i-a povestit entuziasmat și pe îndelete despre coșerul de păpușoi, stolul de găște, găinile și rațele de care se împiedicase prin curtea lui, despre juncanii și oile din ocol, magazia plină cu unelte și despre porcii până la brâu pe care bunicul tocmai îi hrănea în coteț când a apărut musafirul. Pe lângă toate astea, grădina era lucrată din colț în colț, iar stăpânul ei era știut de om liniștit, care se amețea de cel mult două-trei ori pe an și atunci singurul lucru pe care îl făcea era să se așeze pe colțul prispei și să cânte încet, numai pentru el.

Străbunica, pe de altă parte, a dus campania ei de promovare a celui pe care deja și-l dorea ca ginere. I-a zis bunicii: „Tu

degeaba mai ții în greu. Bărbatul tău dintâi de acuma nu se mai întoarce. Uită-te bine la ceaunele și oalele astea și la câte guri sunt de hrănit. De aici încolo tot astea te așteaptă. De acum tot la vatră o să stai și o să învărți la mămăligi pentru toți. Dacă te duci după omul ăla, o să faci mâncare și o să muncești numai pentru casa ta și ce o să strângi toamna nu o sa împarți decât cu bărbatul tău!”

Nu se știe care argument a înclinat mai mult balanța, cert este că în toamna lui 1932, bunicii mei s-au cununat la popă. Nuntă nu au mai făcut, ea mai fusese măritată și avusese și un copil, el era considerat bătrân, așa că au hotărât mai bine să folosească banii în gospodărie. În 1934 s-a născut unchiul meu, iar în 1938, mama, ambii pe 27 iulie. Ultimul copil, tot băiat, a murit, cum spunea bunica, în mir, nemaiapucând să fie scaldat după un botez făcut în grabă, după ce moașa o avertizase categoric că pruncul nu o să aibă zile.

Au avut o căsnicie de 38 de ani și, pentru vremea aceea, se pare că a fost o relație chiar emancipată. Bunicul o lăsa să joace cât și cu cine voia la nunți și hore, ea fiind o săltăreață și o iubitoare de muzică și voie bună. În timpul ăsta, el rezema câte un gard, fuma, tăifăsuia și nu înceta să își exprime uimirea: „Breee, ce oameni nebuni, cum se poate să sari tu până asuzi?” Ea, în afară de o cochetărie care indispuinea gurile rele și această pasiune pentru joc, nu a dat niciun alt motiv de bârfe. În ciuda faptului că a fost toată viața o mână de femeie, a fost foarte harnică și pricepută la absolut tot ce presupunea o gospodărie frumoasă. Verile însemnau muncă pe acasă sau pe câmp începând cu ora patru dimineața, iar iernile și le petrecea în fața vetrei sau a războiului de țesut, uneori, în nopțile cu viscol, auzind lupii flămânzi cum urlă chiar sub geamurile casei.

Bunicul nici nu și-a propus și nici nu a reușit să o îngroape într-un an, așa cum a crezut când a văzut-o prima dată, o zgâtie chemată dintr-un dud să o vadă niște pețitori de mâna a doua. A murit în 1970, cu un an și jumătate înainte să mă nasc eu, și asta m-a făcut mereu să am sentimentul că am ratat o întâlnire care mi-ar fi plăcut.

Ea a trăit 93 de ani, adică a fost văduvă încă 34 de ani. Spre

sfârșitul vieții, puterile au lăsat-o din ce în ce mai mult. A făcut o formă de cancer de piele care i-a distrus jumătate din figură, făcând-o de nerecunoscut. Înainte să moară, timp de câteva luni, șoptea același lucru: „Eu nu mai cunosc pe nimeni. Toți cei pe care i-am știut s-au dus. Numai pe voi vă mai știu, dar cei pe care îi visez tot timpul parcă-s mai adevărați ca voi. Spun că îi visez pentru că nu știu cum să spun altfel, dar îi văd în fiecare zi. Pe voi doar vă aud, nu vă mai văd, dar pe ei îi văd tot timpul.”

În ajunul morții ei, m-a întrebat dacă „s-a copt poama”. Era deja septembrie, aveam două tufe de viță de vie care se coceau mai timpuriu, așa că i-am adus doi struguri ceva mai copti. Cu ochiul rămas deschis nu vedea, dar oferea iluzia unui oarecare contact vizual, deși privirea îi era pierdută. A mâncat un strugure, „îi aman de bun”, a zis, am vrut să i-l mai dau și pe celălalt, dar a făcut un gest de refuz cu mâna. Nu mai voia.

— O să-l mănânci mâine, am zis.

— Eu mâine n-am să mai fiu, a răspuns.

În ultimii ei ani de viață, ajunsese să vorbească cu o mare familiaritate despre moarte. După ce rămăsese văduvă, își adunase tot ce credea ea că o să fie necesar la înmormântarea ei: haine, lenjerie, ciorapi, baticuri, pantofi pentru ea, batiste, câni, prosoape de împărțit la gropari și bucătărese, săpun pentru scaldătoare, tacâmuri, fel de fel de mărunțișuri a căror utilitate ne-o explicase cu de-amănuntul de nenumărate ori. Când avea 60-70 de ani, spunea și pe cine să chemăm să o scalde sau cui să dăm țoalele de „poduri”, plapuma sau cuvertura, dar persoanele alea s-a întâmplat de au murit înaintea ei, așa că, de la o vreme, a spus că ne-om descurca noi când o veni momentul. În plus, trusoul ei funebru a și fost donat aproape în întregime în două rânduri, când s-au dus pe neașteptate mai întâi tata, apoi, după cinci ani, unul dintre cumnații mei.

De aceea, când a spus că a doua zi ea nu o să mai fie, am crezut că vorbește doar așa, ca omul care a așteptat moartea ca pe o cunoștință apropiată. A dat din cap și a repetat:

— Eu mâine nu o să mai fiu.

— De ce, te simți rău? Ai visat ceva?

— Nu. Știu eu, așa.

Nu pentru că a dat răspunsul ăsta, care oricum era evaziv, nu pentru că zăcea de câteva luni la pat și m-aș fi gândit că o

să se întâmple și asta, nu pentru că aș mai fi făcut vreodată așa ceva, nu știu de ce, a fost un impuls de moment pe care l-am urmat. M-am uitat la ea, cum stătea așa, o mână de om, cu fața pe jumătate distrusă de plaga aia, cu un aer complet neputincios, cu mâinile mici, uscate, străbătute de vene groase, gri-albăstrii, cu degete care își pierduseră aproape orice putere sau abilitate de a mai face ceva. Era o imagine cu care mă obișnuisem, nu o mai percepeam în niciun fel, nici măcar imaginea aceea a neputinței ultime nu m-a împins să fac asta.

Nu auzisem povestiri de la ea sau de la mama cum că așa se face când moare omul, pentru că mie și acum mi se pare că și atunci când omul pare să nu mai aibă strop de vlagă și de viață în el, tot spui că mai are puțin până ce se duce, nu moare chiar atunci. Am spus:

— Te rog să mă ierți.

Stătea adâncită într-o tăcere pe care eu am luat-o ca semn că nu a auzit ce am spus. Am repetat mai tare:

— Te rog să mă ierți.

A tăcut și de data asta câteva zeci de secunde, credeam că iar nu m-a auzit, când a spus, pe un ton aproape șoptit:

— Cine sunt eu să iert pe cineva...

Eu nu am înțeles că nu despre mine era vorba. Eram în mijlocul unui drum necunoscut, care îmi aspirase pașii, și am intrat într-un fel de panică. Mi-am amintit de multele dăți în care fusesem poate plictisită sau ocupată sau hăituită sau ruptă de oboseală și poate am ignorat-o, am repezit-o sau nu i-am dat sau făcut ceva ce-mi ceruse. Fuseseră multe astfel de cazuri, ar fi avut motive să fie supărată pe mine. Așa că am intrat în panică. Am crezut că nu mi-a răspuns prima dată și că a dat un răspuns incert a doua oară pentru că, de fapt, nu voia să mă ierte.

Am spus a treia oară, la fel de tare, și cu inima strânsă:

— Te rog să mă ierți.

A întins mâna dreaptă, pe care o mișca mai ușor, și a bâjbâit în aer după mine. I-am apucat-o cu mâinile mele, era caldă, mereu era caldă și mereu râdea de mine că parcă a făcut mama un sloi, nu un copil. A spus:

— Dumnezeu să ne ierte.

Faptul că-mi căutase mâna era un gest de afecțiune, dar răspunsul mi se părea tot evaziv. Eu voiam să aud că mă iartă ea,

pe mine. Dumnezeu mai vedea pe urmă ce avea să facă.

— Nu, matala să mă ierți. Dumnezeu să ne ierte pe amândouă, dar eu te rog pe matala să mă ierți!

— Cine sunt eu să iert pe cineva, a spus, din nou. Din ochiul sănătos au început să-i curgă lacrimile. Atunci am priceput și eu că nu din ranchiună nu răspunsese direct până atunci. Nu înțelegea că are căderea asta. Îi lăsa iertarea întreagă, și pentru toată lumea, lui Dumnezeu.

— Știi... eu de când stau aici așa, nici nu văd, nici nu mai prea aud, fără lumea pe care o știu de-o viață, m-am învățat să mă rog într-un anume fel.

Când era acasă la ea avea o cărticică de rugăciuni pe care o ținea mereu la căpătâiul patului, cu niște ochelari înnađiți cu elastic într-o parte a ramei groase, de plastic. De când ajunsese să nu mai vadă însă, nu mai avea cum țiți.

Nu am întreat-o nimic mai departe.

— Nu mai citesc, nu mai știu rugăciuni, nu mai pot nimic, dar m-am învățat și zic numai așa: Doamne, miluiește și mântuiește pe toată lumea!

S-a oprit și am crezut că astea sunt toate cuvintele în care i se mai refugiase nevoia de a vorbi cu Dumnezeu. A tăcut un timp și apoi a mai adăugat, cu un oftat adânc: „și la urmă și pe mine!”

N-am mai zis nimic. Cuvintele acelea simple m-au făcut să amuțesc, deși simțeam că în jurul meu se prăbușesc pereții casei. A repetat rugăciunea ei, „Doamne, miluiește și mântuiește pe toată lumea și la urmă și pe mine”, de mai multe ori, tot mai încet, apoi a tăcut. Am stat și m-am uitat mult timp la ea, crezând că a adormit. A mai spus, atingându-mă de câteva ori pe mână, a îndemn:

— Du-te și tu de te hodinește... eu nu mai am nevoie de nimic. Du-te de te hodinește...

Am ieșit încet, închizând cu grijă ușa. Chiar eram frântă de oboseală.

Ea a murit a doua zi. Era o zi luminoasă, de început de septembrie, o zi foarte caldă și frumoasă, așa cum a fost și cea în care a fost îngropată, sub o cruce mică de lemn, pe vârful unui deal atins de toamnă.

M-am gândit de la o vreme că ei nu i se potrivește vorba aia cu fie-i țărâna ușoară, pentru că între ea și țărâna ușoară de deasupra

Camera de dincolo

În camera de la vale a bunicii dinspre mamă, camera de curat, erau două paturi cu tăblii de lemn, așternute cu caveruri de lână țesute de ea, cu vrafuri de perne de pene, un dulap de lemn nevopsit, doar lustruit, cu o oglindă cât ușa și un sertar jos, de care trebuia să tragi cu toată nădejdea ca să se deschidă. Acolo ținea mărunțișurile, batistele și săpunurile neîncepute, ca să miroasă frumos. Pe masă era un clondir cu dop gros, de sticlă, pus între câteva pahare mai frumoase, ca pentru musafiri, iar sub masă erau dosite câteva damigene mici de țuică de prună, din care vindea de-a lungul anului.

Bunica avea grădina plină cu butuci de viță de vie, câțiva meri, vișini și cireși, în rest mulți pruni, pe care îi scutura cu un arac toamna, după care culegea singură prunele și le căra cu o găleată de tablă până la butoiul de lemn, umplut treptat cu borhot. Între timp, făcea și câte un ceain mare de magiun de perje moldovenești sau turcești. Cele așa-zis moldovenești erau mai lunguiețe, vârtoase, fierbeau mai ușor, dar nu erau așa de dulci, mai trebuia adăugat zahăr. Cele numite turcești erau rotunde, zemoase, așa că lăseau mai multă apă și trebuiau fierte mai îndelung. În schimb, erau foarte dulci, iar zahărul adăugat era doar ca să se lege mai bine magiunul. În ambele cazuri, punea din belșug miez de nucă întreg, care se vedea la fiecare întorsătură făcută în ceain cu linguroiul de lemn.

Cele mai frumoase erau alese pentru afumat. De pe plita bunicii nu lipsea în nicio iarnă oala cu chiseliță de prune, gutui, cireșe, vișine sau mere uscate de vara. Culegea vișinele sau cireșele, le opărea, după care le înșira pe un acoperiș de tablă de pe beci, unde bătea soarele, având grijă să le întoarcă de câteva ori. Seara le acoperea cu o pânză, să nu le bată roua, iar a doua zi erau lăsate mai departe până se uscau bine. La sfârșit arătau ca stafidele, erau îndesate într-o oală de lut și puse la păstrare. Nu se stricau niciodată, dar nici nu prindeau primăvara. Cu merele era mai ușor: se tăiau felii, se uscau și se mâncau peste câteva luni. Bunica le zicea gurumele, dar nu am auzit decât la ea